

Valtuustoaloite luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi Ylöjärvellä

Ympäristölautakunta 21.09.2022 § 127
633/11.05.05/2022

Valtuustoaloite luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi Ylöjärvellä

64/11.03.04/2021

KAUPVALT 01.02.2021 § 17

"Kansainvälisen luontopaneelin IPBESin (www.luontopaneeli.fi) mukaan nykyinen jopa miljoona laji on kuolemassa sukupuuttoon. Suomessa joka yhdeksäs eliölaji on uhanalainen. Luonnon monimuotoisuus, biodiversiteetti, on ihmiskunnallekin oleellisen tärkeä – se on suojakuoremme arvaamatonta tulevaisuutta vastaan. Eliölajien ja luontotyyppien uhanalaistuminen eli luontokato jatkuu eikä kehitystä ole saatu katkaistua. Sen pysäyttämiseen tarvitaan eri tahojen yhteistyötä ja monenlaisia toimia. Myös kaupunkien päätöksillä voidaan lisätä elinalueiden monimuotoisuutta.

Pelkkä luonnonsuojelun alueiden perustaminen ei riitä luontokadon pysäyttämiseen. Eliölajien ja luontotyyppien palautumiskyky eli resilienssi on heikentynyt jo niin paljon, että monet niistä eivät enää pysy elinvoimaisina ilman ihmisten kohdennettua apua.

Suojelun lisäksi tarvitaan uusia käytäntöjä, joilla monimuotoista luontoa ennallistetaan ja palautetaan. Pitkällä aikavälillä on tärkeää kehittää toimintatapoja, joissa luonnon vahvistaminen yhdistetään muihin ihmisten toimintoihin. Monimuotoisuuden vaaliminen ei ole vain välttämättömyys ja velvollisuutemme, vaan siitä voi muodostua lisäarvoa myös muulle toiminnallemme.

Nykyinen alueiden rauhoittamiseen perustuva luonnonsuojelu etenee Suomessa pääosin valtion hallinnoimana tai ohjaamana. Kaupungilla voisi olla merkittävästi nykyistä suurempi rooli paitsi luonnonsuojelun toimeenpanossa, myös uusien toimintatapojen kehittämisessä. Etenkin monimuotoisuutta lisäävien menetelmien toivoisi saavan vahvempaa jalansijaa.

Ylöjärvenkin kokoisessa kaupungissa monimuotoisen luonnon lisäämiseen on hyvät edellytykset, ja se voidaan tuoda osaksi asukkaiden arkiympäristöä. Silloin biodiversiteetin lisäämisen maisemallisista arvoista, terveysvaikutuksista ja ympäristökasvatuksesta saadaan suurin hyöty.

Alla on selostettu yhdeksän ydinkohtaa, jotka esitämme lisättäviksi kaupungin keinovalikoimaan luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi.

1. Tunnustetaan luonnonsuojelun tärkeys

Asetetaan kaupungille kunnianhimoinen tavoite luonnon monimuotoisuuden edistämiseen: pyritään biodiversiteetin vaalimiseen julkilausutusti.

Käytetään aktiivisesti kaikki mahdollisuudet uusien luonnonsuojelun alueiden perustamiseksi.

Asetetaan tavoitteeksi, että uusia menetelmiä kehitetään yhdessä yritysten, yhdistysten ja kansalaisten kanssa siten, että kokemukset ja osaaminen monipuolistuvat ja että uudet toimintatavat voivat levitä seutukunnalla tai valtakunnallisesti, ja että muualta opitut hyvät menetelmät otetaan käyttöön Ylöjärvellä.

2. Perustetaan Ylöjärvelle eri toimialojen yhteinen luonnon monimuotoisuuden lisäämishanke

Käynnistetään kaupungin eri toimijoiden yhteishanke, jossa liitetään monimuotoisen luonnon vaaliminen kaupungin muihin toimintoihin esimerkiksi varhaiskasvatuksen, koulutuksen, hyvinvoinnin, terveydenhuollon, liikunnan, harrastuksien, teknologian, taiteen ja kulttuurin sektoreilta.

Yleensä monimuotoisuuden suojele kohdentuu kaupungeissa alueiden käyttöön, mutta kun aloitteen tekijän rooli annetaan muille kuin luonnonsuojelun tai maankäytön toimijoille, voidaan yhdessä löytää yllätyksellisiä tapoja yhdistää monimuotoinen luonto ja ihmistoiminnot toisiaan vahvistavalla tavalla. Strategiamme mukaisesti on mahdollista aloittaa kokeilukulttuurin hengessä ja sen jälkeen skaalata hanketta eri sektoreille.

3. Vahvistetaan ja monipuolistetaan maankäytön merkintätapoja

Luonnonsuojelualueet ovat tärkeä, perinteinen ja välttämätön tapa turvata arvokkaita alueita. Luontokadon torjunta vaatii sen ohella muitakin ratkaisuja, sillä suuri osa harvinaistuvista eliölajeista ja elinympäristöistä jää suojelualueiden ulkopuolelle.

Tunnistetaan muita kuin luonnonsuojelulla rauhoitettavien alueiden merkittäviä tyyppisiä ja kehitetään tapoja niiden merkintään ja huomioimiseen kaupungin eri toimissa. Luodaan uusista aluetyypeistä sellaisia, että monimuotoisuutta vahvistetaan niissä aktiivisesti ja suojele yhdistetään muihin maankäytön toimintoihin. Tarkastellaan monimuotoisuuden huomioimisen kirjaamista myös kaupungin tontinluovutusten ehdoissa.

Kaupungin maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa otetaan käyttöön uudenlaisia maankäytön tyyppisiä, merkintätapoja ja hoitoluokituksia.

Kehitetään uudenlaisia kaavamerkintöjä esimerkiksi uhanalaisten eliölajien, elinympäristöjen ja luontotyyppien vaalimiseen ja niiden lisäämiseen. Ollaan aktiivisesti mukana luomassa seudullisesti uusia tällaisia merkintätapoja yhdessä muiden kaupunkien ja toimijoiden kanssa.

4. Lisätään ekologinen ennallistaminen kaupunkien metsien hoidon työkalupakkiin

Kaupunkien metsien hoitoa on yleensä suunniteltu metsätaloudesta periytyvillä menetelmillä kuten päätehakuilla ja harvennuksilla. Ekologisen ennallistamisen lisääminen kaupunkien metsien hoidon työmenetelmiin monipuolistaa kaupungin metsien hoidon tapoja.

Monimuotoisuudeltaan heikentyneiden alueiden luontoarvoja voidaan palauttaa ekologisen ennallistamisen avulla, esimerkiksi lisäämällä lahoppuuta tai kulottamalla. Sekä lahoppu että palanut puuaines ovat tärkeitä monelle uhanalaiselle eliölajille.

Palanut metsä on myös vaikuttavan näköinen ja olisi vetovoimainen ulkoilualue, jossa kaupunkilaiset voisivat seurata luonnon kehittymistä palon jälkeen.

5. Vaalitaan suunnitelmallisesti kaupungin uhanalaisia eliölajeja

Kehitetään paikkakunnalle tyypillisten uhanalaisten eliölajien elinympäristöjä ohjelmallisesti ja strategisesti. Tunnistetaan uhanalaisten lajien esiintymispaikat ja vaalitaan niiden nykyisiä elinympäristöjä suojelemalla ja hoitamalla.

Tehostetaan suojelua ennallistamisella, jonka avulla kohteena olevaa lajia lisätään uusille sille soveltuville alueille. Huomioidaan valitut eliölajit strategisissa suunnitelmissa, linjauksissa ja maankäytön kaavamerkinnöissä, hoitoluokituksissa ja luonnonsuojelualueita perustamalla.

Alueet eliölajien elinympäristöjen vahvistamiseksi valikoidaan siten, että uhanalaisten lajien suojelu on sovitettavissa muihin maankäytön tavoitteisiin. Yhdistetään kohteena olevan eliölajin vaaliminen ja kaupungin muut toiminnot toisiaan vahvistavalla tavalla.

Muodostetaan osaamis- ja oppimisverkostoja valittuun eliölajiin liittyen esimerkiksi yritysten ja yhdistysten kanssa.

Tutkitaan ja luodaan menetelmiä lajin yksilöiden kasvattamiseksi kenties myös viljelemällä. Viljelyllä tuotettuja yksilöitä voidaan siirtää luontoon eliölajin uusien elinympäristöjä perustettaessa.

6. Perustetaan kaupunkiniittyjä tukemaan paikallisia kasvilajeja

Kehitetään kaupungille oma niittykasvien siemenseos, jossa suositetaan paikallisia luonnonkukkia.

Niitty on joustava tapa lisätä monimuotoisen luonnon edellytyksiä kaupungeissa. Niittyjä voi perustaa monenlaisiin ympäristöihin: puistoihin, nurmikoille, tienpientareille.

Perustetaan uudet niityt siten, että ne vahvistavat ja lisäävät paikallisen lajiston elinvoimaa ja kytkeytyneisyyttä. Niityllä voidaan vaalia myös paikallisten uhanalaisten hyönteislajien ravintokasveja. Kasvilajien valikoimisessa voidaan harvinaisten lajien lisäksi painottaa kulttuurilajeja, jotka ilmentävät mennyttä vaihetta kaupungin historiassa.

7. Lisätään lahopuun määrää kaupungin viheralueilla

Lahopuun puute metsissä on Suomessa merkittävin yksittäinen tekijä, joka aiheuttaa eliölajien harvinaistumista ja uhanalaistumista. Lahopuuta voidaan lisätä kaupunkien metsissä, avoimilla niittymäisillä alueilla ja rakennetuissa puistoissa. Määritellään lahopuun lisäämisen tavoitteet ja toteutustavat.

Lisätään lahopuuta kaupungin viheralueilla – esimerkiksi leikkipuistoissa – siten, että se vahvistaa samalla alueiden esteettistä ja toiminnallista merkitystä. Kokeillaan uudenlaisen viheraluetyypin, lahopuupuuston perustamista. Sinne voidaan järjestelmällisesti siirtää kaupungista kaadettuja puistopuita lahoamaan. Tehdään kokeiluita lahopuilla elävien kääväkkäiden tai kovakuoriaisten aktiiviseksi kasvattamiseksi.

8. Lisätään pienelinympäristöjä kaupungissa

Kehitetään pienimuotoisia ratkaisuja luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen. Pienelinympäristö eli mikrohabitaatti on pienialainen kohde, joka sopii jonkin eliölajin tai lajiryhmän elinympäristöksi. Se voi olla esimerkiksi kuollut puu, lammikko, oksista tehty keko, kivikasa, pienialainen niitty, eräänlainen paahdetasku, lehtikasa, pensas tai järeä vanha puu.

Pienelinympäristöjä voidaan lisätä myös monenlaisiin ihmisen voimakkaasti muokkaamiin paikkoihin, vaikkapa puistoihin ja tiealueille. Selvitetään kaupungin eri alueille sopivia pienelinympäristöjä ja luodaan malleja, joiden avulla niitä voivat tuottaa omatoimisesti myös kaupunkilaiset, yhdistykset ja yritykset.

9. Vahvistetaan asukkaiden osallistumista luonnonhoitoon

Kehitetään toimintatapoja kaupunkilaisten osallisuuden lisäämiseen luonnonhoidossa ja -suojelussa. Opastetaan ja kannustetaan heitä vaikuttamaan konkreettisesti lähiympäristöönsä. Muodostetaan kohteiden luonnonhoidon säännöt yhdessä asukkaiden kanssa.

Paikalliset asukkaat ja yhteisöt voivat olla merkittävässä roolissa luonnonsuojelun uusien menetelmien kehittämisessä. Kaupunki voi tunnistaa ja edistää paikallisia ratkaisuja luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen sekä kannustaa ja aktivoida asukkaita toimimaan monimuotoisen elinympäristönsä hyväksi.

Lähde: Nieminen ”Kaupungit luonnon monimuotoisuuden vaalimisen kärkeen”, 2021

Ylöjärvellä 1.2.2021
Vihreä valtuustoryhmä"

Päätös Kaupunginvaltuusto päätti lähettää em. valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

KAUPHALL 22.02.2021 § 83

Vs. kaupunginjohtaja ehdottaa:

Kaupunginhallitus päättää lähettää valtuustoaloitteen ympäristölautakunnalle, tekniselle lautakunnalle, vapaa-aikalautakunnalle ja asukaslautakunnalle lausuntoa varten.

Päätös Hyväksyttiin sillä esittelijän tekemällä lisäyksellä, että lähetetään aloite lausunnolle myös sivistyslautakunnalle.

Ympäristölautakunta 21.09.2022 § 127
633/11.05.05/2022

Valmistelija Maisemasuunnittelija Kaisu Wallin

Ylöjärven kaavoitus on tutustunut vihreiden valtuustoaloitteeseen ja vastaa osaltaan esitykseen luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi Ylöjärvellä. Aloitteessa todetaan, että monimuotoisuus ei ole vain välttämättömyys ja velvollisuutemme, vaan siitä voi muodostua lisäarvoa myös muulle

toiminnallemme. Aloitteessa on esitetty yhdeksän kohtaa, joilla kaupunki voi vaalia luonnon monimuotoisuutta ja saada siitä lisäarvoa. Kaavoituksessa tunnustetaan kasvanut tarve luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi.

Kaavoituksen on lain (MRL 5§) mukaan velvollisuus vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävän vaikutusten arviointiin perustuen edistää mm. hyvän elinympäristön luomista eri väestöryhmille sekä luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä laajentuvassa ja tiivistyvässä yhdyskuntarakenteessa. Kaavoituksen tulee kaavaa laadittaessa (MRL 9§) selvittää ajantasainen tieto alueesta ja kaavan vaikutukset alueen nykytilaan. Kaavoituksessa käytetään Suomen Lajitietokeskuksen ylläpitämää Laji.fi viranomaisportaalia, jossa voi tutustua lajeihin ja niiden esiintymiseen sekä kirjata omia luontohavaintoja.

Ympäristöministeriä valmistelee kansallista biodiversiteettistrategiaa ja toimintaohjelmaa luonnon ennallistamistavoitteille. Tavoitteita on jo asetettu kaupungeille, joissa asukkaita on yli 20 000. Ympäristöministeriön mukaan ensimmäinen tavoite on, että vuoden 2021 tasolta ei tulisi nettohäviötä kaupunkien viheralueissa. Ylöjärven kaupungin ja myös muiden kuntien haasteena on luonnon monimuotoisuuden nykytilanteen määrittely ja ennallistavien toimien mahdollistaminen.

Ylöjärven kaavoitus tekee yhteistyötä kuntalaisten, kunnan eri toimialojen, sekä seudun että kansallisten toimijoiden kanssa luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Tätä peräänkuulutetaan myös valtuustoaloitteessa.

Kaavoituksessa vireillä olevia asioita.

Ylöjärven kaupunki kuuluu valtakunnalliseen Hiilineutraali kunta -verkostoon (Hinku), jossa myös luontokatoa ratkotaan kaupungin eri toimialoista muodostuvassa työryhmässä. Työryhmä päivittää ilmastotiekarttaa huomioimaan paremmin myös, miten kaupungin eri toiminnoissa edistetään luonnon monimuotoisuutta. Hanke on tärkeä kaavoitukselle ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja sopeutumiseen edistävien menetelmien tarkastelussa. Ylöjärven kaavoitus on mukana Suomen ympäristökeskus SYKE:n ja Kuntaliiton koordinoimassa Luontokunnat-verkostossa, joka tehostaa kuntien luonnon monimuotoisuustyötä ja edistää luontopohjaisia ratkaisuja kaupunkirakenteessa. Verkosto on Ylöjärven kaavoitukselle tärkeä luontotietoisuuden lisääjä ja verkostoitumisväylä kehittämistyön saralla.

Ylöjärven kaavoitus on osoittanut kiinnostuksensa viherkerroinohjelman käytölle ja saanut kaupungilta kokeilurahaa ohjelman toteuttamismahdollisuuksien kartoittamiselle. Kaavaan sidottu viherkerrointavoite velvoittaisi suunnittelijan huomioimaan tontin viherpinta-alan. Menetelmän tavoitteena on lisätä ja monipuolistaa kaupunkivihreää. Viherkerroinohjelman käyttöönotto edellyttää, että kaupungilla on tietoa nykyisestä viherrakenteestaan, jonka pohjalta kunta voi asettaa omat tavoitteensa. Kaavoitus jatkaa viherkerroinohjelman tarkastelua ja hakee tukea seutuyhteistyöstä. Kuntien yhteisestä viherkerroinohjelmasta on keskusteltu Tampereen Kaupunkiseudun kanssa.

Kaavoitus on käynnistämässä koko kunnan kattavaa strategista yleiskaavaa, jonka valmistelussa laaditaan tavoitellun kehityksen periaatteet. Strateginen yleiskaava ohjaa osayleiskaavojen ja asemakaavojen laatimista. Yleiskaavan yksi keskeinen teema tulee olemaan kaupungin viherrakenne.

Syyskuussa 2022 Ylöjärven kaupunki valittiin Ympäristöministeriön Kestävä kaupunki -ohjelman haastekimpputyöhön, jossa ratkotaan hyvinvointiin, kaupunkivihreään ja kaupunkisuunnitteluun liittyviä kestävyysaasteita poikkileikkaavan yhteistyön avulla. Ylöjärven tavoitteena on ratkaista, miten viherryttäminen sekä viheralueiden saavutettavuus ja monimuotoisuus yhdistettynä hyvinvoinnin edistämiseen voidaan kytkeä osaksi strategista yleiskaavaa.

Kaavoitus tekee tiivistä yhteistyötä ympäristötoimen, yhdyskuntatekniikan eri yksiköiden kanssa sekä muiden toimialojen kanssa luonnon monimuotoisuuden alueella ja jatkaa hyvän yhteistyön kehittämistä kuntalaisten, kunnan toimialojen sekä seudullisten ja kansallisten toimijoiden välillä tulevaisuudessakin. Kaavoituksessa seurataan aktiivisesti kansallista ja kansainvälistä keskustelua luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ja uusien kaavamerkintöjen kehittämiseksi.

Myös Ylöjärven ympäristönsuojelu on tutustunut vihreiden valtuustoaloitteeseen ja vastaa osaltaan esitykseen. Ympäristönsuojelun näkökulmasta aloitteessa esitetyt toimet ovat varteenotettavia ja monimuotoisuuden vaalimisen tarve on tunnistettu myös ympäristönsuojelussa. Tällä hetkellä ympäristönsuojelu valvoo mm. ympäristönsuojelu-, jäte-, maa-aines-, vesihuolto- ja vesilain sekä maastoliikenne- ja vesiliikennelain mukaisia toimintoja, sekä ohjaa ja antaa neuvontaa erilaisissa ympäristöön liittyvissä kysymyksissä. Osaltaan ympäristönsuojelu pyrkii edistämään ja kehittämään Ylöjärven alueen luonnonsuojelua siten, että kunnassa olisi terveellinen, viihtyisä sekä kestävä ja monimuotoinen elinympäristö.

Pirkanmaan liitto ja Pirkanmaan ELY-keskus ovat laatineet Suomen ensimmäisen maakunnallisen luonnon monimuotoisuusohjelman, johon Ylöjärvenkin on mahdollisuus ottaa osaa tulevina vuosina. Ohjelman tarkoituksena on esittää yhteiset tavoitteet ja suuntaviivat sille, miten luonnon monimuotoisuutta Pirkanmaalla vaalitaan ja edistetään vuosina 2022– 2030. Vielä tämän vuoden aikana julkaistaan LUMO-toimenpidesuunnitelma, joka esittelee konkretian tasolla toimenpiteitä, joita alueella tehdään kaudella 2023- 2030 luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi.

Tämän myötä myös Ylöjärvelle voitaisiin harkita oman monimuotoisuusohjelman laatimista ja ottaa käyttöön muissa kunnissa hyväksi havaittuja toimia. Ylöjärvi kuuluu myös luontokunnat-verkostoon ja lähitulevaisuudessa luonnonsuojelutyöhön liittyvää yhteistyötä on tarkoitus lisätä Tampereen kaupunkiseudun kesken.

Viime aikoina ympäristönsuojelu on saanut myös yhteydenottoja liittyen vieraslajien torjuntaan, ja tulevina vuosina Ylöjärvi voisi osallistua myös valtakunnallisiin vieraslajitalkoisiin, jossa kuntalaistenkin olisi mahdollista olla mukana (ns. soolotalkoot). Ympäristötoimi esittääkin, että Ylöjärvi osallistuisi valtakunnallisiin vieraslajitalkoisiin tulevina vuosina.

Esittelijä	Kaavoituspäällikkö
Päätösehdotus	Ympäristölautakunta päättää antaa selosteosan mukaisen lausunnon ja lähettää lausuntopyyntönsä edelleen tekniselle lautakunnalle.
Päätös	Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti. -----

